

Instytut Programów Szkolnych

JĘZYK POLSKI

w klasie IV liceum ogólnokształcącego

i zawodowego oraz technikum

w roku szkolnym 1989/90

oraz

w klasach I-III technikum na podbudowie ZSZ

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

JĘZYK POLSKI
w klasie IV liceum ogólnokształcącego
i zawodowego oraz technikum
w roku szkolnym 1989/90
oraz
w klasach I-III technikum na podbudowie ZSZ

Materiały informacyjne dla nauczycieli

Warszawa 1989

Autorzy: prof. dr hab. Michał Jaworski
dr Marta Sobecka

371.2::808.4(073)

2550/b/c

Spis treści

I. Liceum ogólnokształcące i zawodowe oraz technikum	4
1. Informacja o programach nauczania	4
2. Informacja o podręcznikach	4
3. Charakterystyka celów i treści nauczania	4
a) Kształcenie literackie i kulturalne	4
b) Kształcenie językowe	7
4. Organizacja procesu dydaktycznego	8
5. Literatura pomocnicza dla ucznia	9
6. Literatura pomocnicza dla nauczyciela	10
II. Trzyletnie technikum na podbudowie ZSZ	13
1. Informacja o programach nauczania	13
2. Podręczniki dla poszczególnych klas	13
3. Charakterystyka celów i treści nauczania	14
a) Kształcenie literackie i kulturalne	14
b) Kształcenie językowe	15
4. Organizacja procesu dydaktycznego	17

I. Liceum ogólnokształcące i zawodowe oraz technikum

1. Informacja o programach nauczania

W roku szkolnym 1989/90 obowiązuje: Program liceum ogólnokształcącego oraz liceum zawodowego i technikum. Język polski (aprobowany dnia 11 czerwca 1984 r., nr: OP 23-4120-25/84, opublikowany w miesięczniku "Polonistyka" nr 5 z r. 1985 i wydany w formie broszury przez WSiP) oraz broszura: Zmiany w programach nauczania szkół ponadpodstawowych, Warszawa 1988.

2. Informacja o podręcznikach

W roku szkolnym 1989/90 w klasie IV liceum i V technikum obowiązują następujące podręczniki i książki pomocnicze dla uczniów :

R.Matuszewski, Polska literatura wsółczesna. Wyd.XIII poprawione, Warszawa:WSiP, 1988.

D.Buttler, Język polski. Warszawa:WSiP, 1988.

Poezja naszego wieku. Antologia wierszy publikowanych po r.1918.Wybór i opracowanie W.Kaliński. Warszawa: WSiP,1989.

Literatura współczesna - konteksty i interpretacje. Wybór i opracowanie A.Z. Makowiecki. Warszawa:WSiP, 1989.

M.Łojek, Wybór tekstów filozoficznych. Warszawa: WSiP, 1987.

3. Charakterystyka celów i treści nauczania

a/ Kształcenie literackie i kulturalne

W zakresie kształcenia literackiego i kulturalnego mieszczą się zagadnienia twórczości artystycznej po roku 1939 oraz synteza materiału języka polskiego w szkole średniej.

Zestaw obowiązkowy literatury stanowią utwory powstałe w latach wojny i po niej. Utrwaliły się one w świadomości literackiej społeczeństwa i wrosły w jego tradycję kulturową. Wymienione w programie utwory Broniewskiego, Baczyńskiego, Nałkowskiej, Borowskiego, Różewicza i innych wyrosły przeważnie z doświadczeń II wojny. Pamiętać należy, że poza tematem okupacji, ludobójstwa i tragedii narodu zawierają one także wiele innych problemów egzystencjalnych, stawiają pytania moralne i społeczne o los człowieka, prezentują rozmaite racje, którymi kieruje się on dokonując wyborów.

Szczególnie liryka poetów pokolenia międzywojennego i tych, których debiut przypadł na lata wojny i powojenne zawiera odbicie wielu różnorodnych tendencji estetycznych, moralnych i politycznych.

Wśród autorów lektur są pisarze działający w kraju, lecz przejawiający niejednakowe orientacje (np. Kruczkowski, Dąbrowska, Herbert) oraz ci, którzy nie wrócili po wojnie z zagranicy (Wierzyński, Gombrowicz) lub wyjechali za granicę w różnych okresach po wojnie (Miłosz, Hłasko, K. Brandys).

Omawiając problemy twórczości współczesnej mamy do czynienia ze zjawiskami literackimi, co do których nauka nie wypowiedziała się do końca (o ile w ogóle w sprawach literatury można jakiegokolwiek oceny zamknąć ostatecznie). Kontrowersyjne są sądy krytyków odnoszące się do wielu twórców i utworów. W trakcie szkolnej analizy należy więc zmierzać do formułowania przez młodzież własnych sądów, konfrontowania ich ze sobą i z krytyką literacką. Częściej niż przy omawianiu innych okresów literackich należy formułować pytania wynikające z lektury, pozostawiać problemy otwarte, nie tyle prowadzące do ocen, ile przewidujące głębszą refleksję.

"Literatura wojny i okupacji" oraz "literatura Polski Ludowej" to przyjęte nazwy okresu literatury po roku 1939. W jego ramach przyjęło się wyróżniać podziały wewnętrzne - lata 1939-44; 1945-48; 1949-56; 1957-70; 1970-80; po r. 1980. Daty te wyznaczają wydarzenia polityczne w Polsce, więc, oczywiście, nie mogą one stanowić podstawy do estetycznych analiz dzieł, ale tylko do określenia pewnych istotnych tendencji kształtujących

'obraz życia literackiego i kulturalnego tych lat.

Zestaw lektur obowiązkowych nie pozwala na pełną charakterystykę okresu. Warto więc sięgać do bogatej listy pozycji uzupełniających. Lista ta powinna być traktowana przede wszystkim jako swego rodzaju wyposażenie życiowe maturzysty, wskazywać mu kierunek własnych poszukiwań lekturowych.

Ze względu na narzucający się w pozycjach obowiązkowych temat wojny, wskazane byłoby wybierać z lektur uzupełniających te pozycje, które prezentują inne problemy, ukazują bohaterów w różnych sytuacjach życiowych. Nie zapominajmy przy tym o pozycjach z literatury powszechnej, ważnych ze względu na różnorodność zawartych w nich poglądów filozoficznych i rozwiązań estetycznych.

Trzy główne kierunki filozoficzne omawianego okresu - marksizm, egzystencjalizm, personalizm - stanowią podstawę do formułowania w utworach pytań o życie, o miejsce i sens sztuki w społeczeństwie. Wiąże się z tym istotne dla kształtowania świadomości kulturalnej uczniów omawianie funkcji i obiegu społecznego literatury, roli socjologicznej literatury popularnej i wysokoartystycznej itp.

Treści programowe dotyczące współczesnej kultury mieszczą w sobie problemy teatru i filmu - występujące również w poprzednich klasach. Nowe natomiast zagadnienie to środki masowej komunikacji, będące z jednej strony przekąźnikiem kultury, a z drugiej stanowiące jej zagrożenie. Pomoc przy omawianiu tych zagadnień będą stanowiły konteksty interpretacyjne literatury zawarte w tekstach filozoficznych, krytycznoliterackich oraz tzw. tekstach kultury. Ich wybór jest szeroki, daje więc nauczycielowi możliwość - zależnie od przyjętej przez niego koncepcji - ukazania obrazu kultury współczesnej.

W najwyższej klasie szkoły średniej finalizujemy realizację jednego z podstawowych celów nauczania języka polskiego - przygotowanie świadomego odbiorcy dóbr kultury, czytelnika umiającego klasyfikować i oceniać utwory literackie. Omawiając wybrane pozycje z literatury współczesnej, wprowadzamy uczniów w świat różnorodnych form i znaków literackich. Z wieloma tekstami współczesnymi, szczególnie poetyckimi, młodzież spoty-

ka się już w szkole podstawowej, a w liceum poprzez tzw. kontynuacje i nawiązania do literatury wcześniejszych epok. Analiza utworów poetyckich w klasie IV i V powinna więc nawiązywać do tekstów omawianych w niższych klasach, często do wierszy tych samych autorów (Herbert, Grochowiak, Szymborska, Różewicz).

Dużo uwagi, i słusznie, poświęcają nauczyciele poloniści problemom syntezy materiału. Program sugeruje pewne zagadnienia skłaniające do rozważań nad dziejami literatury w różnym układzie, tak aby nie był to przegląd faktów i powtórka analizy bez ukazania procesu historycznoliterackiego. W ten sposób poszczególne epoki jawią się - kilkakrotnie - w kontekście różnorodnych zjawisk kulturalnych. W efekcie historia kultury powinna być rozumiana nie jako ciąg następujących po sobie, odrębnych wydarzeń artystycznych, lecz jako proces dziejowy, na którego tle rysują się poszczególne okresy literackie i indywidualności twórcze.

b) Kształcenie językowe

Program nauki o języku ujęto w cztery obowiązujące kręgi zagadnień, mianowicie:

1. Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny,
2. Kultura języka jako składnik kultury społeczeństwa,
3. Charakterystyka językowa i stylistyczna tekstów literackich okresu wojennego i powojennego oraz
4. Język polski a inne języki.

Poza tym program zawiera dość obszerny zespół zagadnień fakultatywnych ("Propedeutyczne wiadomości z językoznawstwa ogólnego"), z którego nauczyciel może wybrać, zależnie od swego przygotowania merytorycznego, czasu jakim dysponuje i zainteresowań uczniów, poszczególne tematy, dotyczące np. typów opisu języka i językoznawstwa stosowanego.

Spośród zagadnień obowiązujących uczniów więcej czasu wymaga omówienie tendencji rozwojowych współczesnej polszczyzny oraz stosunku języka polskiego do innych języków. Krąg tematyczny "Kultura języka jako składnik kultury społeczeństwa" nawiązuje do wiadomości,

jakie uczniowie zdobyli w kalsie I, co znacznie ułatwi jego opracowanie. Temat "Charakterystyka językowa i stylistyczna utworów literackich okresu wojennego i powojennego" wiąże się ściśle z analizą utworów literackich, należy zatem opracowywać go "przygodnie", a następnie dokonać syntezy szczegółowych wiadomości.

4. Organizacja procesu dydaktycznego

W programie został zasugerowany orientacyjny przydział godzin na realizację poszczególnych jego działów. Każdy nauczyciel dostosowuje go, rzecz jasna, do swoich warunków pracy. Ma on do dyspozycji znacznie mniej godzin niż można by poświęcić na pobieżne choćby omówienie wszystkich tematów dotyczących literatury współczesnej oraz całości materiału programowego jako przygotowania do matury. Toteż szczególnie w klasie ostatniej ważne jest wnikliwe rozważenie tego, co chcemy osiągnąć i dokonanie mądrej selekcji materiału z uwagą skierowaną na to, co uczeń musi umieć, co powinien, a co tylko może. Zalecane są tu: indywidualizacja w zależności od wybranego kierunku studiów oraz baczniejsze zwrócenie uwagi na rozwój umiejętności, a nie na nieefektywne gromadzenie encyklopedycznych informacji. W okresie przygotowania do matury powinny zaowocować umiejętności zdobywane w ramach samokształcenia.

Pomoc w rozplanowaniu materiału może stanowić dla nauczyciela rozkład materiału zamieszczony w "Polonistyce" nr 4/1989. W tymże numerze znajdują się komentarze do programu klasy IV. Zestaw filmów przydatnych przy realizacji zagadnień kultury współczesnej zamieszczony będzie w numerze 7/1989 "Polonistyki". Warto również sięgnąć do nr 7 "Polonistyki" z roku 1985, który w całości został poświęcony 40-leciu literatury PRL. Wiele materiałów dotyczących programu kl. IV i V znajdzie czytelnik tego pisma w rocznikach 1988 i 1989.

Pewne trudności nastrepczy opracowanie zagadnień z zakresu nauki o języku ze względu na to, że podręcznik dostosowany do nowego programu ukaże się z dużym opóźnieniem (D. Buttler, H. Satkiewicz - "Język i my dla klasy IV szkół średnich"). Do tego czasu uczniowie mogą

korzystać z podręcznika D. Buttler - "Język polski dla klas IV", który jednak zawiera materiał tylko częściowo zbieżny z obowiązującym obecnie programem, mianowicie tematy: aktualne problemy kultury języka, język polski na tle języków słowiańskich i indoeuropejskich, pokrewieństwo języków słowiańskich i różnice między nimi, typologia języków.

Przy opracowywaniu pozostałych zagadnień należy korzystać z zamieszczonego w niniejszych materiałach informacyjnych wykazu literatury pomocniczej dla ucznia i dla nauczyciela.

5. Literatura pomocnicza dla ucznia

Bartelski L.M., Polscy pisarze współcześni. Informator 1944-1974. Warszawa: WAI F, 1977.

Burkot S., Stępień M., Współczesna literatura polska, Przewodnik i materiały. WSiP, Warszawa 1977.

Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności gramatycznej. Warszawa 1971.

Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., Kultura języka polskiego. Zagadnienia poprawności leksykalnej. PWN, Warszawa 1982.

Czytamy utwory współczesne. Opr. T. Kostkiewiczowa, A. Okopień-Sławińska, J. Sławiński. Warszawa: PZWS, 1966.

Czytamy wiersze. Opr. J. Maciejewski. Warszawa: LSW, 1970.

Dybel P., Ziemscy, słowni, cielesni (popularne szkice o poezji współczesnej). Warszawa: MAW, 1988.

Eustachiewicz L., Dramaturgia polska w latach 1945-1977. Warszawa: WSiP 1973.

Eustachiewicz L., Obraz współczesnych prądów literackich. Warszawa: WSiP, 1978.

Fisher E., O potrzebie sztuki. Warszawa: PIW, 1961.

Garbiec A., Klimowski J., Kino - wehikuł magiczny. Podróż druga 1950-1959. Kraków: WŁ, 1987.

- Hausbrandt A., Podnieść kurtynę. Warszawa: Iskry, 1988.
- Kołodzyński A., Spojrzenie na ekran. Warszawa: MAW, 1987.
- Kudliński T., Dawne i nowe przypadki "teatrala" Kraków: WL, 1975.
- Maciąg W., Autorzy naszych lektur. Wrocław: Ossolineum, 1987.
- Markowski A., Cegieła A., Z polszczyzną za pan brat. Warszawa, WSiP, 1978.
- Marzec A., Od Schulza do Myśliwskiego. Warszawa. WSiP, 1988.
- Matuszewski R., Powroty i pożegnania (szkice o poezji współczesnej). Warszawa: Czytelnik, 1987.
- Niewiadomski A., Polska fantastyka naukowa 1945-85. Przewodnik. Warszawa: Iskry, 1987.
- Lektury licealisty. Wrocław: Ossolineum, 1986.
- Okresy literackie. Pr. zbior. pod red. J. Majdy. Warszawa 1985.
- Oramus M., Wyposażenie osobiste (przewodnik po meandrach science - fiction). Warszawa: Iskry, 1987.
- Pankowska-Mielczarek K., Współczesny teatr poszukujący. Warszawa: WSiP, 1987.
- Słowiński L., Przed maturą. Poznań: KAW, 1987.
- Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień. Praca zbiorowa pod red. H. Kurkowskiej. Warszawa 1981.

6. Literatura pomocnicza dla nauczyciela

- Bańka J., Problemy współczesnej filozofii człowieka. Katowice: Wyd. "Śląsk", 1978.
- Bortnowski S., Spór z polonistką szkolną. Warszawa: WSiP, 1988.
- Braun K., Nowy teatr na świecie 1969-1970. Kraków: WL, 1974.
- Bugajski L., Strategia ślimaka (szkice o współcz. lit. polskiej). Warszawa: MAW, 1988.
- Burmeister B., Spór o nową powieść. Wrocław: Ossolineum, 1988.
- Czerwiński M., Telewizja wobec kultury. Warszawa: WAiF, 1974.

Czy mały realizm? Wybór i oprac. J. Kajtoch i J. Skórnicki. Warszawa 1967.

Dewey J., Sztuka jako doświadczenie. Wrocław: Ossolineum, 1975.

Dziemidok B., Katartystyczno-kompensacyjna funkcja sztuki, (w:) Sztuka i społeczeństwo. Pod red. A. Kuczyńskiej, t. 2. Warszawa: PWN, 1976.

Filozofia i socjologia XX wieku. Warszawa 1965.

Fisiak J., Wstęp do współczesnych teorii lingwistycznych. Warszawa 1975.

Gajda J., Telewizja w kształceniu kultury literackiej ucznia. Warszawa: WSiP, 1979.

Heinz A., Dzieje językoznawstwa w zarysie. Warszawa: WSiP, 1978.

Hopfinger M., Adaptacje filmowe utworów literackich. Problemy teorii i interpretacji. Wrocław: Ossolineum, 1979.

Jackiewicz A., Film jako powieść XX wieku. Warszawa: WAI F, 1968.

Jaworski M., Metodyka nauki o języku polskim. Warszawa; WSiP, 1978.

Kowalska B., Polska awangarda malarska 1945-1970. Warszawa 1975.

Krasiński E., O teatrze i dramacie. Wrocław: Ossolineum, 1988.

Kulwik A., Teoria wiersza. Wrocław: Ossolineum, 1987.

Lehr-Spławiński T., Kuraszkiewicz W., Sławski F., Przegląd i charakterystyka języków słowiańskich. Warszawa 1954.

Maciąg W., Literatura Polski Ludowej 1944-1964. Warszawa: PIW, 1973.

Maciąg W., O poezji Zbigniewa Herberta. Wrocław: Ossolineum, 1987.

Marzec A., Proza współczesna w szkole. Warszawa: WSiP, 1987.

Miłosz Cz., Świadectwo poezji. Warszawa: Czytelnik, 1987.

Miodek J., Odpowiednie dać rzeczy słowo. Wrocław: Ossolineum, 1987.

Miodek J., Rzecz o języku. Wrocław: Ossolineum,

1983.

Literatura wobec wojny i okupacji. Pod red. M. Głowińskiego. Wrocław: Ossolineum, 1976.

Lubaś W., Społeczne uwarunkowania współczesnej polszczyzny. Kraków 1979.

Milewski T., Językoznawstwo. Warszawa: PWN, 1965 i nast.

O potrzebie historii literatury. Warszawa: PiW, 1969.

Pyzik T., Udalska E., W kręgu spejologii teatru na świecie. Wrocław: Ossolineum, 1987.

Sławiński J., Synchronia i diachronia w procesie historycznoliterackim, (w:) Proces historyczny w literaturze i sztuce. Warszawa: PWN, 1976.

Studia nad XX wiekiem. Pod red. S. Żółkiewskiego i M. Hopfinger. Wrocław: Ossolineum, 1976.

Szymczak M., Rozwój współczesnego języka polskiego. "Polonistyka" 1985, nr 4.

Weinsberg A., Językoznawstwo ogólne. Warszawa: PWN, 1983.

W kręgu literatury Polski Ludowej. Praca zbiorowa pod red. M. Stępnia. Kraków, 1975.

Wojciechowski A., Polskie malarstwo współczesne. Kierunki - programy - dzieła. Warszawa 1977.

Wojciechowski A., Młode malarstwo polskie 1944-1974. Wrocław: Ossolineum, 1975.

Ziomek J., Powinowactwa literatury. Warszawa: PWN, 1980.

Znak, styl, konwencja. Wybrał i wstępem opatrzył M. Głowiński. Warszawa: Czytelnik, 1977.

Z problemów literatury polskiej XX w., t. 3, Literatura Polski Ludowej. Warszawa 1965.

Żółkiewski S., Wiedza o kulturze literackiej. Wrocław: Ossolineum, 1980.

Ponadto przydatne będą pozycje zamieszczone w broszurach informacyjnych dla klas I, II i III, szczególnie dotyczące zagadnień metodycznych oraz tomiki z serii BAL.

II. Trzyletnie technikum na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej

1. Informacja o programach nauczania

Od roku szkolnego 1989/90 obowiązuje: Program technikum na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej. Język polski, zatwierdzony przez Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 2 lipca 1985 r. (OP 23-4131-3/85) do realizacji od roku szkolnego 1989/90 w kl. I, od roku szkolnego 1990/91 w kl. II i od roku szkolnego 1991/92 w kl. III, opublikowany w miesięczniku "Polonistyka" nr 10 z roku 1985 i wydany w formie broszury przez WSiP, Warszawa 1986.

2. Informacja o podręcznikach

W technikum na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej obowiązują te same podręczniki, co w szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych, a więc:

kl. I M. Adamczyk, B. Chrzastowska, T. Pokrzywniak, .
Starożytność - Oświecenie. WSiP, wyd. od 1987:

S. Makowski, Literatura. Romantyzm. WSiP, 1989.

S. Dubisz, M. Nagajowa, J. Puzynina, Język i my.
Podręcznik dla klasy I szkół średnich. WSiP, wyd.
od 1986.

D. Buttler, Język i my. Podręcznik dla klasy II
szkół średnich. WSiP, wyd. od 1987.

kl. II. S. Makowski, jak wyzej.

T. Bujnicki, Literatura. Pozytywizm. WSiP, wyd.
od 1989.

T. Weiss, Młoda Polska. WSiP, 1988.

D. Buttler, jak wyzej.

B. Bartnicka, Język i my. Podręcznik dla klasy III szkół średnich. WSiP, 1988.

kl. III R. Matuszewski, Literatura polska lat 1918-1939. WSiP, wyd. od 1970.

R. Matuszewski, Polska literatura współczesna, wyd. XIII, popr. WSiP, 1988.

D. Buttler, Język polski dla klasy IV szkół średnich. WSiP, wyd. od 1972.

Ponadto zaleca się antologie i teksty pomocnicze, o których informuje niniejsza broszura na str. 3.

3. Charakterystyka celów i treści nauczania

a) Kształcenie literackie i kulturalne

Cele nauczania języka polskiego w technikum na podbudowie ZSZ nie odbiegają od przyjętych w innych typach szkół średnich. Przygotowujemy tu jednak nie kandydatów na studia, także humanistyczne, lecz kwalifikowanych pracowników technicznych.

Toteż treści zawarte w programie służą przede wszystkim kształceniu umiejętności językowych - poprawnego i estetycznego wypowiedzania się w mowie i w piśmie oraz rozumienia i wartościowania utworów literackich. Lekcje języka polskiego powinny też służyć budzeniu zainteresowań młodzieży, zbliżaniu jej do zjawisk kultury, wywoływaniu potrzeb kontaktu z dziełami sztuki - literackiej, teatralnej, filmowej, z muzyką, plastyką itp.

Z zestawu lektur uzupełniających należy więc wybierać te pozycje, które są bliskie zainteresowaniom uczniów i mogą przyczynić się do wykształcenia u nich nawyku czytania. Należy też częściej wykorzystywać film, wideo, wycieczki polonistyczne i inne formy bezpośredniego i łatwego kontaktu ze sztuką.

W zasadniczej szkole zawodowej program jest hasłowy, ale ułożony w porządku chronologicznym, zgodnym z

historią literatury. Kontynuacja nauczania języka polskiego w 3-letnim technikum jest jakby spiralnym nawiązywaniem do wiadomości i umiejętności uczniów, wyniesionych z poprzedniego szczebla nauczania, jest ich uporządkowaniem i uzupełnieniem. Utwory i fragmenty utworów omówione w zasadniczej szkole zawodowej, to co młodzież w związku z nimi zapamiętała, należy wplatać w zagadnienia nowe, dotąd nie poznane, rezygnując jednak ze zbędnych szczegółów. Umiejętny dobór tekstów lekturowych pozwoli na ukazanie poszczególnych epok i procesu historycznoliterackiego, mimo niewielkiej liczby utworów przeznaczonych do analizy. Brak czasu upoważnia też nauczyciela do dokonywania analizy odpowiednio dobranych fragmentów tekstów.

W czasie przeznaczonym na naukę języka polskiego w 3-letnim technikum nie może być mowy o systematycznym kursie historii literatury, toteż program zaadaptowany dla tego typu szkoły należy traktować jako sumę optymalnych wymagań dla tych uczniów, którzy po maturze zechcą podjąć studia, szczególnie humanistyczne. Znaczne zróżnicowanie zespołów klasowych wymaga niewątpliwie indywidualizacji procesu nauczania.

b) Kształcenie językowe

Materiał nauczania z zakresu nauki o języku w trzyletnim technikum stanowi kontynuację systematycznego kursu tego przedmiotu w zasadniczej szkole zawodowej. Obejmuje on wiadomości i ćwiczenia występujące w programach liceów w klasach I-IV prócz tych tematów, które były opracowywane w ZSZ. Ze względu na inną konstrukcję programu, uzasadnioną pominięciem w ZSZ zagadnień trudniejszych, w poszczególnych klasach trzyletniego technikum znalazły się tematy zawarte w programach różnych klas liceum, mianowicie:

- w klasach I: Język jako system znaków (program licealny, klasa II), Historia języka polskiego (klasa I);

- w klasie II: Słownictwo i słowotwórstwo (klasa II, stylistyka (klasa III)).

Jedynie program klasy III odpowiada w zasadzie tylko programowi ostatniej klasy liceum, nie zawiera jednak fakultatywnego kręgu zagadnień dotyczącego propeedeutycznych wiadomości z językoznawstwa ogólnego.

W związku z tym, że dla trzyletniego technikum na podbudowie ZSZ nie ma odrębnych podręczników języka polskiego, uczniowie poszczególnych klas muszą posługiwać się dwoma podręcznikami, mianowicie: w klasie I podręcznikami licealnymi dla klas I i II, a w klasie II - podręcznikami dla klas II i III.

Podręcznik dostosowany do programu nauki o języku w trzyletnim technikum (D. Buttler, H. Satkiewicz, Język i my) ukaże się ze znacznym opóźnieniem, toteż zanim zostanie wydany, uczniowie będą się posługiwać wydawanym wielokrotnie podręcznikiem D. Buttler "Język polski dla klasy IV", który to tylko częściowo jest zbieżny z obecnie obowiązującym programem. Opracowane są w nim mianowicie tematy: aktualne problemy kultury języka, język polski na tle języków słowiańskich i indoeuropejskich, pokrewieństwo języków słowiańskich i różnice między nimi, typologia języków. Przy opracowywaniu pozostałych zagadnień należy korzystać z zamieszczonych w pierwszej części niniejszych materiałów informacyjnych wykazów literatury pomocniczej dla ucznia i dla nauczyciela.

Program kształcenia językowego w trzyletnim technikum obejmuje prócz nauki o języku także ćwiczenia w mówieniu i pisaniu, mające na celu kształcenie sprawności językowej uczniów. Ćwiczenia te wiążą się po części z lekturą (np. analiza utworów literackich, charakterystyka postaci, rozprawka), po części zaś z nauką o języku (np. dobór wyrazów i związków frazeologicznych, synonimia wyrazowa i składniowa, parafrazowanie tekstu). Ze względu na potrzeby zawodowe uczniów, należy położyć szczególny nacisk na ćwiczenie umiejętności redagowania pism użytkowych i urzędowych.

4. Organizacja procesu dydaktycznego

Znaczną część wiedzy i umiejętności w 3 - letnim technikum uczniowie muszą zdobywać sami. Na lekcjach więc należy ograniczyć podawanie wiadomości, natomiast skupić uwagę na wskazywaniu kierunków własnych poszukiwań informacyjnych i lekturowych, na budzeniu potrzeby korzystania z bibliotek, czytania, samodzielnego gromadzenia różnorodnych źródeł informacji. Umiejętność korzystania z tych źródeł oraz umiejętność obcowania z dziełem literackim - oto podstawowe zagadnienia, które powinien ćwiczyć nauczyciel polonista obok, oczywiście, ćwiczeń w posługiwaniu się językiem.

Pewną pomoc w zaplanowaniu i organizacji pracy mogą stanowić materiały zamieszczone w "Polonistyce" nr 5/89 /rozkład materiału i komentarz/.

Jako lekturę dla uczniów i nauczycieli poleca się wybór z bibliografii zamieszczonej w materiałach informacyjnych dla liceów ogólnokształcących, zawodowych i techników, dla klas I, II, III i IV, które ukazywały się od roku 1986.

